

մոռացել է, որ ընթերցողի վրա տպաւորութիւն
թողնելու համար, պէտք է ամենից առաջ նրա ուղե-
ղի վրա ազդել, և ոչ թէ սրտի վրա միայն. գրքի
մի քանի երեսները ճշմարիտ է կարող են հասա-
րակ ընթերցողի զգացմունքների վրա մի տպա-
ւորութիւն թողնել, բայց զրքի մէջ չը կան այդ «մեծ
մարդու և ամենամեծ հայրենասէրի» այն գործքերը,
որոնք կարող են անկասկած խրաքանչւր ընթեր-
ցողին բացականչել տալ. «իբրաւի որ մեծ մարդ»:
Խրիմնանին անծանօթ ընթերցողի համար գրքի
մէջ չը կան փաստեր և իրողութիւններ,—որոն-
ցով հարուստ է իսկապէս հայրիկի կեանքը, այլ
դրա փոխարէն կայ մի անսահման ոգեսրութիւն,
որը շատ տեղ արդէն չափը անցնում է: Օրինա-
կի համար խօսելով Խրիմնանի դէմքի գեղեցկու-
թեան մասին՝ հեղինակը ասում է: Հնրա լուսա-
նկար պատկերները բնաւ նման չեն իսկականին.
Նրա վեհ դէմքի յանդուդն աղճատումն են նրանք:
Ես բողոքում եմ լուսանկարների այդ անշնորհ-
քութեան դէմ ու պահանջում կատարելագործել
իրանց գործիքները: Մի ուրիշ տեղ կարդում
ենք հետեւեալը. «մարդ կը համաձայնէր տաս
տարի առանց հացի ու ջրի մնալ, միայն թէ Խը-
րիմնանի երեսից աչքերը չը հեռացնէր»:

Մի խօսքով Խրիմնան մի իդէալ է, ոտից
մինչև զլուխ, ոչ թէ միայն իր գործերով, և
կեանքով, այլ և իր ապրելու եղանակով, ուտելու
ձևով, խօսակցութեամբ, և այն. համաձայն հնգ,
—բայց ցաւը այն է, որ այդ բոլորը հաստատող
փաստեր հեղինակը չէ բերում, որպէս զի գիրքը
ընթերցողի վրա ազդի և բան սովորեցնի: Հեղի-
նակի ոգեստութիւնը վերջապէս այն տեղն է հաս-
նում, որ նա մի զիշեր երազ է տեսնում, տես-
նում է վաթսուն և եօթ տարիկան Խրիմնանի
մեռած, (մի վախեցիր ընթերցող, այդ երազի
մէջ է միայն պատահել) տեսնում է թէ ինչպէս
փառաւոր կերպով նրան տանում են վարագ
թաղելու ու ճառեր են խօսում. տեսնում է թէ
ինչպէս վանում և Պօլսում ամեն քայլափոխի
վրա նրա համար արձաններ են կանգնեցրել և
այն և այն: Ապա ինչպէս չը յիշեր Գօդով նշա-
նաւոր խօսքերը. Պոլոյիմ что Александръ ве-
ликій че́ловéкъ, но для чего же стулья ло-
матъ. Զէ որ այդ գիրքը հասարակ ժողովը
գի համար է....

Մոյ վճռեց բանալ ոչ թէ տղայոց, այլ օր-
տարրական գալրոց, ուր զիսաւորապէս պի-
վորեցնեն արհեստներ: Ընկերութեան ու
եկամուտների մեծ մասը (800 բուրլի) ն-
վեցաւ այդ նապատակի համար: Մի և նոյն
նակ որոշվեցաւ խնդրել Թիֆլիսի խորհրդ
ընկան օժանդակութիւն 300 բուրլի:
Ժամանակ աւելիս պատուաւոր վաճառա-
վիր. Գաֆեան յայտնեց իր պատրաստու-
թիւնը ամենայն կերպ օգնել, որպէս զի ն-
ված 800 բուրլոց էլ աւելի արդիւնք
վարչութիւնը դարպոց պահելու համար:
Քաղաքի ժողովրդի մէջ մեծ համակրանքը
այդ միտքը: Վաճառական դասը ոգնորված
պիսի վաճառալայններ են ցանկութիւն յա-
անդամ զրկելու և օգնելու, որոնցից մինչ
կօպէկ չէ դուրս եկել բարի գործերի համ-

Մեր կողմից մենք աւելորդ ենք համար
ցատրել այն ահազին օգուտը, որ կարու-
մեր չքաւոր դասին օրիորդական արհեստ
գոլոցը: Գումարը քիչ է, այն, բայց վալ

ՆԱՄԱԿ ՇՈՒՇՈՒՑ

Նոյեմբերի 18-ին
Անցեալ կիրակի, նոյեմբերի 15-ին, տեղիս օրիորդական դպրոցում գումարվել էր Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան Շուշու տեղական բաժնի Ընդհանուր ժողովը, որին ներկայ էին 18 անդամներ: Որպիսեաւ ներկայ ժողովը նշանակված էր մի անգամ չը կայացած ժողովի տեղ, ուստի անդամների այդ թիւը օրինական համարվելով, ժողովը ձեռք զարկեց պարապման առարկայի քննութեան, որ էր եկող 1888 տարվայ նախահաշխւը: Կարդացվեցաւ տեղական վարչու-

փով պիտի սկսվի, մինչև որ ժողովը դրութիւնը կը գրաւի: Մեծ յոյս կայ, ով գուրզը կը սիրէ այդ գեղեցիկ հիմնարկը և կը պահէ նրան: Մեր բարեգործական Եթիւնների անցեալ վիճակը քննուելիս մինչէ հեռու պահվենք այն բանաստեղծական թութիւնից, որ ներշնչում է նրանց գոյակը ու անգամ է այն երերուն նախահաշխների վրա նենք այն երերուն նախահաշխների վրա փափում են ամեն տարի և այդպիսով յուն, մի մշտական գործ չէ հաստատել

լով նրա օրը երկու անգամ եկեղեցի երթալը, նա սկսեց, մի մնանկացող մարդու պէս, աստիճանական իջեցման ենթարկել իր երթեւեկութեանց բիւղժէն (Նախահաշիւ): Նախ նա որոշեց օրը մէկ անգամ միայն երթալ, յետոյ օրամէջ, շաբաթը երկու անգամ և վերջ ի վերջոյ միմիայն կիրակի օրեր:

յի ու Կարենկացու այն կտորների, որ բժամանակէ ի վեր չէր կարդացած: Հետոյն նա ձեռք զարկեց նոցա ընթերցմանապիսի մի տաղնապով ու լարված ութեամբ, ինչպէս այդ անում են տարեկան թեանց պատրաստվող դպրոցական աշխարհ: Երբ յոդում էր կարդալուց, աղօթ

Բայց բնուութիւնը, որ սովորութիւն չունի նայել մարդոց բիւգէէներին, որոշել էր արդէն մաքրել այդ զառամեալ մարդու հետ իր բոլոր հաշիւների: Մի կիրակի էլ միծ ննդութեամբ եկեղեցի գնալով, հաջի աղան զգաց, որ արդէն բանը բանիցն անցել է: «Քրիստոսն ինձ թառկեարաց (անցագիր) է ուղարկել»—յայտնեց նա տեսեցի ներին, ուժասպառ սենեակը մտնելով: «Եմիշկ սում ու շաբական երգում: Յաճախ նա ձհոքին մուափում էր, մտաղբաղ իր խառնիխունն երազներով: Այդ շաբաթ որ փոփոխութիւն էր մտել նաև նրա ըմթեան մէջ: Պարապ ժամերին նա սովոր զուարթ ու անհոգ էր, ախորժմանք զբան երեխաների հետ, իսկ տան ապատում էր նա իր տեսած երկայն ու երազները, որոնցից յատ բան կարելի էր

Ծերունին իր հայեացքով զարմանք յայտնեց նաև «այն կեանքի» մասին։
Նոյն ալմարութեան վրա։ Բայց նա անուում էր այդ ամենը հակա

—Ահա իմ բժիշկը, —աւելցուց նա, ձեսքը դը-
նելով Աստուածաշնչի վրա.

—Թասքեարան գեօյ առեր և և, —շարունակեց նա, հետզհետէ հանդարտ ու զուարթ գէմք առնելով—ևս ճամբորդ ևմ.... հալա մէկ շաբթու չափ ձեր մուսափիրն (Քիւր) ևմ.... «Տէր, մի՛ դարձուցաներ զերես ըստ յինչն»....

Եւ նա սկսեց պատրաստվել իր այդ անյետա-
ձգելի «ճամբորդութեան» համար:

Հայուն վերջ նա շինեց մի ցանկ Աստուածաշն- գնալուց յևոյ ծերունին պատուիրեց ո

այս ժողովրդի համար մի մնայուն, մշտական պարտաւորութիւն հաստատէր։ Միշտ մնանկ կը լինի այն ընկերութիւնը, որ կը փորձէ իր բոլոր նրա պատակները միանդամից իրագործել և բաժան բաժան անելով իր սուլ միջոցները, կը կարողանայ միայն կիսատ-պուտ դորձեր կատարեն, այսպէս ասած, կը կտրատէ իր ոյժն ու կարողաւորութիւնը այնպիսի բաների վրա, որոնցից և ոչ մէկը մի լաւ ցանկալի վախճանի չի հասնի։ Եթէ, օրինակ, Շուշու վարչութիւնը պահէ մի արհեստաւորաց ուսումնարան, այն ժամանակ նրա անդամները լռած չեն մնայ, երբ մէկը հարցնէ, թէ ինչ էք արել մինչև այժմ։ Գործն ինքն կը խօսէ և ամենից յոռետեսը կը համոզվի, որ ընկերութեան նիստերը ժամավաճառութիւն, դատարկ ձևականութիւն չեն, այլ նուիրված են կարեոր, կենական խնդիրների։ Եթէ կաջողվի կարեոր կացուցանել մէկի գոյութիւնը, այն ժամանակ ապահովութեան խնդիրը ճիշդ լուծանելի կը դառնայ։

լինելը որոշելու համար։ Ընտրեցին 32-ին, որոնց միւս օրը քաղաքի կողուոց յետոյ, մի քանի զինուրների ու փուրգօններով ճանապարհ դցեցին րաթ զիւղը, որը գտնվում է Խոգիրի և ուր, ինչպէս ասում են, պէտք Երևանի նահանգի բոլոր նոր զինուուրները քննող բժիշկների թիւը երկար մասնական բժիշկ պ. Եաչվլին էր, զինուորական բժիշկ պ. Քալանթարեաց շատ անգամ միմեանց հակառակ յայտնում, օրինակ, պատահում էր, վիլին մէկին զինուորական ծառայութնունակ էր գտնում, իսկ պ. Քահականական անդունակ էր գտնում ինչպէս կարծեօք այսպիսի հակառակ դատարանական արձանագրութիւն էր կազմված լինուարական ատեանի հայեցողութիւնը կերտ համար։ Բայց լաւ կը լինէր,

Այսպէս ահա Շուշիում յղացել է մի գեղեցիկ բժիշների խորհրդին մամնակցէք և կը և այնուհետև ամեն ինչ վճռ բազմութեամբ, ինչպէս մի քանի միտքը յայտնեց պ. Գալանթարեանը:

Ամսիս 8-ին զինուրագրական ամսդամները ուղևորվեցան Գիւղա այնտեղ գաւառիս երկրորդ մասի րի վիճակահանութիւնը կատարելու

ՆԵՐԲԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՆԱՄԱԿ ՆՈՐ-ԲԱՑԱԶԵՏԻՑ

Ամսիս մէկին; Կիրակի օրը, տեղիս զինւորա-
գրական Ատեանը սկսեց իր դործունէութիւնը պ.պ.
Մամիկոնեանցի և Մալաքեանցի շինութեան մէջ:
Այդ օրը կոչված էին մեր գաւառի առաջին մասի
(գաւառը բաժանված է 3 մասի) բոլոր 21 տարեկան
երիտասարդները, թւով մոտ 350 հոգի: Առաջին օ-
րը ս. պատարագից և մաղթանքից յետոյ ստուգե-
ցին զինուորացուների ցուցակը, խմացան թէ որքան
են ներկայ զտնվողները և բացակայ եղողները.
պէտք վերջինների թիւը շատ աննշան էր, որովհետև ա-
ռաջնորդ մի ծնող վազորօք հոգս էր քաշել իր զանա-
պան վաղաքներ աշխատանքի դնացած 21 ամեայ
դարձ- որդուն բերել տալու: Երկրորդ օրը վիճակահա-
որոնք նութիւնը եղաւ, երրորդ օրը՝ վիճակահանութեան
մնա- առաջին համարները հանողներին բժիշկները քըն-
հ, որ նեցին զինուորութեան ընդունակ և անընդունակ

ական իրենց սովորական ճաշը, իր ներկայութեամբ:
առաջ ոչինչ չը կերաւ, այլ խմեց միայն մի զա-
ւաթ ջուր, առեղով թէ շատ ծարաւ է:
Մօտ մի ժամ լուս ու զլխահակ նստիլուց յե-
տոյ, նա ցանկութիւն յայտնեց ոտները պարզելու
և զլուխը բարձի վրա դնելու: Եղբօր տղաները
օգնեցին նրան, ուղած դիրքը տալու համար:
—Թողէ բալոր հարսներն ու տղաները գան էսա
ուեւ, հապահեց նաև:

անոր սուրբ անունը, չենք սոսցեր
հրամանները.... բարի գործոց, եկե-
ների, աղքատների և ամեն տեսակ
իր համար մենք զոհած ենք, իրաւ-
տութեան մի մասը, բայց Աստու-
րող տամսապատկեր է միշտ մեր
հարստութիւնը... թողէ ողորմած մ
թէ իր ողորմութեամբ պիտի քանու-
զրդիր, ձեզմէ ծածկեմ, Աստուծիէ

Հինգ թագէից յետոյ ծերունու սկսեակը լցվեց երևունից աւելի կանանցով, օրիորդներով և դպրութեան չափ, մեր ամեն գործի զանամ ծածկել... Մեր մարդկային գործեան չափ, մեր ամեն գործի

զամազան հատուկի երեխաներսով։ Դոքա ամենքն էլ ներս մտնելուն պէս մերձենում էին պատշաճ հաջի աղային ու համբուրելով նրա աջը շարիտով պատի տակ։

—Որդիք, —արտասանեց ծերուսին, ուղղելով իր
խօսքը այդ խայտածամուկ բազմութեան —որդիք,
Աստուած ձիկ կը կանչէ.... Ես պիտի երթամ
գտնեմ մեր լուսահոգի հանդուցեալները Բայց
մեռնեկէս առաջ, Զըմչենց տան սովորութեան
համեմատ, պիտի անեմ ձեզ իմ կոտակը.... Դուք
ամենքդ ել հասկացեր էք, թէ ինչ անուն ու պա-
տիւ առնի Զըմչենց տունը մեր ժողովրդի մէջ,
նոյն իսկ էս դառն ու լիդի ժամանակում.... Մի
կարծէք թէ աղոր պատճառը մեր հարստութիւնն
է. չէ, չէ... վալլահ, չէ (Աստուած վկայ).... Ադոր
պատճառն այն է, որ մնաք պահած ենք միշտ
սրաներուս մէջ Աստուծոյ երկիւղը, չնաք ուրացեր

卷之三

